

известна прелест, защото е свързано с тази така „неудържимо привлекателна и опасна“ жена!) Тя го привлича спонтанно „със своята ерудирана чувственост, деликатност и ...вулгарност“²⁶. (Тези разсъждения на Едуард Саид са по повод преживяванията на Флоренс с египетската танцьорка Кючук Ханъм.) Но те така много прилягат на левантинката Елена Петрашева!

Бенц загива „със странна, почти щастлива усмивка“²⁷. В последните мигове от живота си той вероятно съзнава, че умира в къщата на Елена и именно затова е щастлив! Макар и косвено, загива от нейната ръка. Всъщност тя е неговият палач. Въпреки че минути преди трагичния миг: „О, как ясно почувства Бенц усилието, с което тя приближи лицето си до неговото..., коварството на тая милувка, внушена от подъл и жалък страх...“²⁸. Впрочем вероломното поведение на Елена във финалните страници на романа най-малко би трябвало да изненада Бенц, който я познава твърде добре и не от скоро. Още в апогея на любовта им, по време на разходка, наблюдавайки лицето ѝ и израза му, той констатира: „Сега под смекчения блясък на слънцето то излъчваше по-ярко левантинския си чар, в който трептеше сладострастие, меланхолия и отпуснатост. Но под нежната усмивка, под замрежения поглед и сладостния овал на формите му Бенц за първи път долови един странен и жесток (разр. моя – Л. Г.) облик на тая мекота, на тая отпуснатост в гласа, в движенията, в израза на цялата ѝ личност“²⁹. Тези наблюдения предизвикват следния диалог между тях:

„– За какво мислите, Айтел? – попита тя внезапно.

– За расата ви!

– У мен са кръстосани няколко раси!

– Само две! – каза Бенц, гледайки сините кръгове под очите ѝ.

... Бенц каза, че кръстосването на расите създава жестоки индивиди и за пример посочи мулатите.

– Жестоки!... – повтори тя, като извърна към него очите си, които продължаваха да бъдат все тъй странно замрежени и отпуснати. – О, мили мой, но какво от това?... Тъй ще ме обичате по-силно!“³⁰

* * *

Както Бенц, Кармен също е жертва на „любовта, която убива“³¹. Но тя е по-баналният случай, по-експлоатираният в литературата. Да споменем един от най-фрапантните – Шекспировия Отело! Като имам предвид испанския цигански сюжет на „Кармен“, не съм изненадана от подобна развързка. Не е толкова трудно един влюбчив и темпераментен идалго да бъде изведен от равновесие от жена като Кармен, която всяка минута си променя решенията, но остава вярна на себе си в едно. В най-главното: необвързаността с любимия, тъй като любимият много често се сменя! Издигнала е в култ собствената свобода на волята, дори когато трябва да я откупи с най-високата цена – с живота си! И Кармен я откупува именно така – смъртта ѝ – по собствен избор, е оная разменна монета, с която заплаща свободолюбието си.

Интересно е да се отбележи едно общо място в сюжета на двете произведения – плесницата, която играе ролята на отключващ фактор при Е. Петрашева, когато взема съдбоносното решение да предаде Бенц. В една от финалните сцени на ревност, разиграла се между дон Хосе и Кармен, плесницата я кара да